

КИТАЙСЬКА МОДЕЛЬ КОГНІТИВНОГО ПРОТИБОРСТВА У ВОЄННО-ПОЛІТИЧНІЙ СТРАТЕГІЇ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Стаття присвячена аналізу формування, еволюції та практичної реалізації китайської моделі когнітивного протиборства у воєнно-політичній стратегії КНР наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. Обґрунтовується, що Китай розглядає вплив на свідомість, сприйняття та процеси ухвалення рішень противника як один із ключових вимірів сучасної війни поряд із воєнною, економічною та дипломатичною боротьбою. Показано, що китайський підхід не зводиться до окремих інформаційних чи пропагандистських кампаній, а становить цілісну доктринально та інституційно оформлену систему, ядром якої є концепція «трьох воєн» – війни за суспільну думку, психологічної та правової війни. Розкрито доктринальну еволюцію цієї моделі з 1990-х років до сучасності, її закріплення у військових статутах і стратегічних документах Народно-визвольної армії Китаю (далі – НВАК), а також інституційне оформлення через створення Військ стратегічної підтримки та інтеграцію інформаційно-психологічних інструментів у систему воєнного планування КНР. Окрему увагу приділено механізмам практичної реалізації когнітивного впливу, зокрема ролі медіа, кіберзасобів, дипломатії, правових аргументів і демонстрацій військової сили у комплексних кампаніях тиску. На основі кейсів Тайваню та Південнокитайського моря показано, що китайська модель дозволяє досягати значних стратегічних результатів у «сірих зонах» без відкритої війни, хоча її ефективність обмежується у стійких демократичних суспільствах. У статті доводиться, що когнітивне протиборство стало системоутворюючим елементом сучасної воєнно-політичної стратегії КНР і важливим чинником трансформації безпекового середовища в Індо-Тихоокеанському регіоні, формуючи нові підходи держав до протидії інформаційно-психологічному тиску, розвитку стратегічних комунікацій та посилення інституційної стійкості суспільств до зовнішнього впливу.

Ключові слова: Китай, когнітивна війна, три війни, воєнно-політична стратегія, інформаційно-психологічні операції.

Постановка проблеми та її актуальність. Китайська Народна Республіка впродовж останніх трьох десятиліть послідовно сформувала та інституційно закріпила власну модель когнітивного протиборства, у межах якої вплив на свідомість, сприйняття та процеси ухвалення рішень розглядаються як ключовий інструмент досягнення воєнно-політичних цілей. На відміну від класичних інформаційно-психологічних операцій, китайський підхід інтегрує

Беспєка Вадим Юрійович, доктор філософії з історії та археології, докторант, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

© Беспєка В. Ю., 2026.

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

ISSN 2313-5603

пропаганду, правові маневри, дипломатичний тиск, кіберінструменти та демонстрації сили у єдину систему стратегічного впливу, що застосовується як у мирний час, так і в кризових та конфліктних ситуаціях. У 1990–2020-х роках КНР перетворила когнітивний вимір на один із центральних елементів своєї воєнно-політичної стратегії, використовуючи його для зміни статус-кво в «сірих зонах», послаблення союзів противників та легітимації власних дій у міжнародному середовищі. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю системного осмислення цієї моделі як складової трансформації сучасних форм війни, а також визначення її впливу на безпекову архітектуру Індो-Тихоокеанського регіону та ширший міжнародний порядок.

Метою дослідження є аналіз змісту, структури, еволюції та специфічних механізмів китайської моделі когнітивного протиборства у воєнно-політичній стратегії КНР. Акцент зроблено на особливостях цього підходу, який поєднує інформаційно-психологічні, правові, дипломатичні та кіберінструменти в єдину систему стратегічного впливу на свідомість, сприйняття і процеси ухвалення рішень противника.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблематика когнітивного та інформаційно-психологічного виміру воєнно-політичної стратегії КНР уже набула значного висвітлення в західній аналітичній і академічній літературі. Її розвиток відбувався від ранніх концепцій «інформаційної війни» та «трьох воєн» до сучасних інтерпретацій когнітивного протиборства як інтегрованого елементу державної влади.

Одним із перших системних пояснень китайської «правової війни» став аналіз Д. Чена, який розглянув її як інструмент досягнення стратегічних цілей без прямого застосування сили та як складову ширшої логіки «перемоги без бою» (Cheng, 2012). Розвиток цієї лінії отримав у працях Е. Іасієлло, яка показала, що стратегія «трьох воєн» використовується не лише у зовнішньому протистоянні, а й як засіб нейтралізації наслідків кібероперацій та інформаційних скандалів, дозволяючи КНР переформатовувати сприйняття власних дій (Iasiello, 2013). Теоретичне узагальнення політичної та психологічної війни у сучасних конфліктах пропонують К. Гершанек і Е. Чан, які розглядають когнітивний вимір як складову багатовимірного тиску на волю до опору (Gershaneck & Chan, 2025).

Важливий доктринальний і операційний контекст подано в колективному дослідженні Е. Бьорка, К. Ганнесса, К. Купера та М. Козада, де інформаційно-психологічний вимір розглядається

як частина концепції «системної війни» та як інструмент досягнення «оперативної переваги» ще до початку бойових дій (*Burke et al., 2020*).

Інституційний вимір китайської моделі докладно розкрито у працях Е. Канії та Дж. Костелло. Вони показали, що створення Військ стратегічної підтримки стало якісним зламом у китайській військовій організації, оскільки об'єднало кібернетичні, космічні, електронні та психологічні спроможності в єдину систему управління (*Kania & Costello, 2020*). Цю ж трансформацію детально аналізують Дж. Костелло та Дж. Макрейнольдс, підкреслюючи її значення для довготривалих кампаній впливу (*Costello & McReynolds, 2019*). Додатково роль окремих структур, зокрема Бази 311, у політичній війні проти Тайваню висвітлює Е. Канія (*Kania., 2017*).

Сучасний етап розвитку китайського когнітивного протиборства пов'язаний із використанням новітніх технологій. У фундаментальному дослідженні Н. Бошан-Мустафаги показано, як штучний інтелект, великі дані та автоматизовані платформи розширюють можливості психологічного впливу та перетворюють його на інструмент нового покоління (*Beauchamp-Mustafaga, 2023*). Цей техноцентричний вимір підтверджується і журналістськими розслідуваннями: З. Сіддікі продемонстрував, як китайські структури використовують мережі «псевдоновинних» сайтів для глобального просування пропекінських наративів (*Siddiqui, 2024*).

Кейси регіонального протиборства також стали важливим предметом аналізу. Дж. Дотсон розглядає тайванський напрям як простір системної когнітивної боротьби, де поєднуються військові сигнали, інформаційні кампанії та правові аргументи (*Dotson, 2021*). Окремий вимір сучасної ескалації відображено у дослідженні Т. Хосоди, який інтерпретує кампанію проти Японії як «спеціальну когнітивну операцію» (*Hosoda, 2026*).

Отже, наявні дослідження охоплюють доктринальний, інституційний, технологічний і регіональний виміри китайського когнітивного протиборства. Водночас більшість праць розглядає окремі елементи цієї системи або конкретні кейси, що зумовлює потребу в комплексному аналізі когнітивного протиборства як цілісної воєнно-політичної моделі, чому і присвячена ця стаття.

Виклад основного матеріалу дослідження. У протистоянні провідних держав наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття відбувся помітний зсув від домінування суто воєнної сили до

системного впливу на сприйняття, мислення та поведінку як військових, так і цивільних аудиторій. У сучасних конфліктах дедалі більшого значення набуває здатність формувати уявлення про загрози, інтерпретацію подій і готовність до опору, що перетворює боротьбу за свідомість на один із вирішальних вимірів війни. Після завершення холодної війни інформаційно-психологічний вплив еволюціонував із допоміжного засобу в самостійний компонент воєнно-політичного планування провідних держав, зокрема США, Китаю та Росії, які дедалі більше покладаються на наративи, тиск на суспільну думку та маніпуляцію сприйняттям для досягнення стратегічних цілей. У цьому контексті Китайська Народна Республіка сформувала власний підхід до «війни за розуми», інтегрувавши когнітивний вимір у загальну архітектуру своєї воєнно-політичної стратегії і надавши йому пріоритетного значення ще задовго до можливого застосування збройної сили. Саме це робить китайську модель когнітивного протиборства важливим об'єктом наукового аналізу як одного з ключових чинників трансформації сучасних форм міжнародного протистояння.

Доктринально-інституційна архітектура моделі КНР

На початку 1990-х років китайське військово-політичне керівництво уважно вивчало досвід воєн, у яких інформаційні й психологічні чинники відігравали непропорційно велику роль у досягненні результатів. Особливо показовою для Пекіна стала війна в Перській затоці 1991 р., яку китайські стратеги розцінили як приклад того, як технологічна перевага в управлінні, розвідці та інформаційному впливі дозволяє зламати противника ще до розгортання повномасштабних сухопутних операцій (*Beauchamp-Mustafaga, 2023: 47; Burke et al., 2020*).

Саме з цього періоду в китайській військовій думці закріплюється ідея «інформатизації війни» як ключового тренду майбутніх конфліктів і формується уявлення про необхідність асиметричної нейтралізації західної технологічної переваги через удари по інформаційних, управлінських і когнітивних центрах противника. Упродовж 1990-х років ці підходи поступово кристалізувалися в концепцію комплексного інформаційно-психологічного впливу, яка на початку 2000-х була формалізована у вигляді доктрини «трьох воєн» (*Iasiello, 2013: 60*).

У 2003 р. Центральна військова рада КНР офіційно затвердила концепцію «трьох воєн» як складову інформаційної війни, включивши її до Статуту НВАК з політичної роботи, що означало інституціоналізацію когнітивно-інформаційних методів у структурі військової доктрини (*China: The Three Warfares, 2013*). У 2005 р. були ухвалені детальні керівні настанови щодо ведення війни за суспільну думку, психологічної та правової війни, які були інтегровані в систему військової освіти, підготовки штабів і планування операцій. У китайських військово-академічних працях наступного десятиліття, зокрема у виданнях «Науки військової стратегії», ці підходи вже розглядалися як передумова формування «сприятливого поля бою» ще до початку збройного протистояння, що засвідчує перехід від допоміжного використання інформації до її стратегічного трактування як інструмента війни за волю і сприйняття противника (*Burke et al., 2020*).

Доктринальна еволюція супроводжувалася глибокими інституційними трансформаціями. Традиційно психологічні й пропагандистські операції перебували у сфері відповідальності Головного політичного управління НВАК, у складі якого діяли спеціалізовані підрозділи психологічної війни, зокрема відома База 311, орієнтована передусім на Тайвань (*Costello & McReynolds, 2019: 451–453; Kania, 2017*).

Реформи 2015–2016 рр., ініційовані Головою КНР Сі Цзіньпіном, докорінно змінили цю архітектуру. У ході реорганізації збройних сил було створено Війська стратегічної підтримки як окремий вид військ, що об'єднав під єдиним командуванням кібернетичні, космічні, електронні та інформаційно-психологічні спроможності. Саме до цієї структури були інтегровані ключові елементи колишніх підрозділів психологічної війни, що відображало китайське бачення єдності кіберпростору, електромагнітного спектра та когнітивної сфери як єдиного поля сучасного протиборства (*Costello & McReynolds, 2019: 459–463; Kania & Costello, 2020: 221–224*).

У результаті до середини 2010-х років у КНР сформувалася багаторівнева система управління когнітивним протиборством, у якій стратегічна координація здійснюється Центральною військовою радою у взаємодії з партійними органами пропаганди, розвідки та зовнішньої політики, тоді як оперативною реалізацією займаються структури Військ стратегічної підтримки та політичні органи НВАК. Включення доктрини «трьох воєн» у програми підготовки офіцерів і штабні навчання закріпило когнітивний вимір як стандартний елемент військового планування (*Kania & Costello, 2016: 2, 9–10*;

Burke et al., 2020). Таким чином, до початку 2020-х років Китай створив цілісну доктринально-інституційну архітектуру, яка поєднує ідеологічні, інформаційні, правові й технологічні інструменти в єдиній системі впливу на сприйняття і поведінку противника в умовах сучасного воєнно-політичного протистояння.

Механізми когнітивного впливу

Китайська модель когнітивного протиборства базується на системному поєднанні психологічного тиску, інформаційної маніпуляції та організованого впливу на різні аудиторії, що дозволяє формувати у противника відчуття страху, невизначеності та стратегічної безвиході. У китайських військових публікаціях цей підхід описується як боротьба за контроль над свідомістю, коли ключовою метою стає не стільки фізичне знищення сил противника, скільки підірив його здатності до раціонального ухвалення рішень і колективного опору (*Gershaneck & Chan, 2025; Beauchamp-Mustafaga, 2023: 101*). Психологічні механізми в цій логіці поєднують примус і переконання: демонстрацію сили, погрози та економічний тиск із пропагандою, дезінформацією і створенням образу неминучості поразки. Нав'язування вигідних Пекіну інтерпретацій подій, замовчування небажаних фактів і продукування альтернативної реальності мають на меті змінити спосіб сприйняття ситуації з боку цільової аудиторії.

Цільові групи китайського когнітивного впливу охоплюють одночасно політичні еліти, військове командування, суспільство країн-опонентів, а також міжнародну аудиторію, від якої залежить дипломатична й економічна підтримка сторін конфлікту. Водночас значна увага приділяється і внутрішньому виміру, тобто мобілізації власного населення та збройних сил навколо офіційних наративів, що одночасно підриває волю противника та зміцнює внутрішню консолідацію суспільства (*Iasiello, 2016: 55–57*). Така логіка відображає розуміння когнітивного простору як поля постійної боротьби, у якій успіх залежить від здатності одночасно впливати на сприйняття багатьох різнорідних аудиторій.

Реалізація цих впливів здійснюється через скоординовану мережу каналів, що охоплює державні та напівофіційні медіа, цифрові платформи, кібернетичні операції, дипломатичні та правові інструменти. Китайські глобальні медіа та англомовні платформи систематично просувають офіційні позиції Пекіна на міжнародну аудиторію, тоді як у соціальних мережах застосовуються мережі фейкових акаунтів і алгоритмічне підсилення для створення ілюзії

масової підтримки вигідних наративів, що дозволяє розмивати межу між автентичною думкою і керованою кампанією впливу (*Siddiqui, 2024*). Кібероперації, зокрема атаки на інформаційні ресурси противника і зливи даних, доповнюють цей медійний тиск, створюючи ефект хаосу і недовіри до державних інституцій, що було продемонстровано під час криз у Південнокитайському морі та навколо Тайваню (*Burke et al., 2020; Taiwan says China, 2025*).

Дипломатичний і правовий вимір когнітивного впливу дозволяє КНР легітимізувати свої дії і водночас делегітимізувати позиції опонентів шляхом продукування альтернативних правових інтерпретацій та нав'язування вигідної термінології у міжнародних організаціях. Саме цей компонент «правової війни» забезпечує тривале закріплення інформаційних результатів, перетворюючи їх на політичні та юридичні факти (*Cheng, 2012*). Економічні й культурні важелі, включно з торговельними обмеженнями, медійною співпрацею та діяльністю мережі Інститутів Конфуція, створюють додатковий фон м'якого тиску, який стимулює самоцензуру та сприятливе ставлення до позицій Пекіна.

Характерною особливістю китайського підходу є високий рівень централізованої координації, коли інформаційні, дипломатичні, економічні та військові дії синхронізуються у межах єдиних кампаній із чітко визначеними когнітивними цілями. Такі кампанії дозволяють поєднувати демонстрацію сили з медійним наступом і правовими аргументами, створюючи ефект багатовимірного тиску, який значно перевищує суму окремих інструментів (*Gershanek & Chan, 2025*). У цьому сенсі механізми когнітивного впливу КНР є елементами цілісної системи, спрямованої на довготривале формування поведінки противників і міжнародного середовища в інтересах китайської воєнно-політичної стратегії.

Інтеграція у воєнно-політичне планування

Китайський підхід до когнітивного протиборства виходить із принципу нерозривності станів миру і війни (平战结合), згідно з яким формування вигідних Пекіну когнітивних установок повинно здійснюватися задовго до початку збройного конфлікту і безперервно супроводжувати всі його фази. У китайських військових доктринах наголошується, що перевага в інформаційно-психологічному просторі є результатом тривалої підготовки, накопичення наративних і дипломатичних позицій та формування сприятливого

міжнародного середовища ще в мирний період (*Iasiello, 2016: 50–52*). Саме тому китайська стратегія передбачає постійне ведення інформаційних, правових і пропагандистських дій, які мають поступово ізолювати потенційного противника, підірвати його легітимність і створити передумови для майбутнього примусу без необхідності негайного застосування сили.

На етапі наростання кризи когнітивні операції стають центральним інструментом воєнно-політичного планування КНР. Доктринальні настанови НВАК закликають «захопити ініціативу в інформаційному просторі» ще до початку бойових дій, забезпечивши Китаю сприятливу інтерпретаційну рамку для будь-яких подальших кроків (*Burke et al., 2020*). Це реалізується через заздалегідь розгорнуті пропагандистські кампанії, дипломатичну мобілізацію третіх країн і юридичну підготовку, включно з прийняттям законів, публікацією карт та історичних обґрунтувань претензій (*Cheng, 2012*). У сукупності ці дії мають створити ситуацію, в якій майбутні військові кроки Пекіна виглядатимуть як вимушені й легітимні, тоді як позиції опонента опиняться в обороні не лише військово, а й у сфері міжнародного сприйняття (*Hosoda, 2026*).

Під час збройного протистояння когнітивні операції інтегруються у бойове планування як складова концепції «системної перемоги», яка передбачає одночасний вплив на фізичні й психологічні підсистеми противника. Оперативні директиви НВАК вимагають синхронізувати вогневі удари, маневр військ та інформаційно-психологічні заходи, щоб ураження на полі бою супроводжувалося паралельним руйнуванням волі до опору (*Gershaneck & Chan, 2025*). Підрозділи психологічної війни у складі Військ стратегічної підтримки діють у координації з оперативними командуваннями, застосовуючи гучномовці, листівки, цифрові повідомлення і радіоперешкоди для деморалізації військ противника, тоді як глобальні медіа і дипломатичні канали забезпечують вигідну для Пекіна інтерпретацію перебігу подій.

Особливу роль відіграє управління сприйняттям результатів бойових дій. Китайські доктрини розглядають контроль над нарративом як ключ до стратегічного ефекту: успіхи максимально висвітлюються і символізуються, а невдачі маскуються або пояснюються як елементи тактичного задуму. Така централізована координація між військовими, політичними органами і пропагандистським апаратом дозволяє трансформувати навіть обмежені тактичні досягнення у значущі психологічні перемоги (*Iasiello, 2016: 55–57; Burke et al., 2020*).

Після завершення активної фази конфлікту когнітивні операції спрямовуються на закріплення вигідної для КНР версії подій у міжнародному та внутрішньому дискурсі. Через дипломатію, медіа і правові інструменти формується домінантна інтерпретація, що має легітимізувати досягнуті результати і перетворити тимчасову деморалізацію противника на довгостроковий політичний ефект (Hosoda, 2026). Одночасно власні дії аналізуються і коригуються з урахуванням уроків інформаційного протиборства, що підтверджує їх інституціоналізований характер у стратегічному плануванні КНР.

У ширшому вимірі когнітивні операції інтегровані в підхід «єдиного інструментарію державної влади», який синхронізує військові, дипломатичні, економічні й інформаційні важелі в межах спільної стратегії. Саме така комплексність дозволяє Китаю досягати цілей у «сірій зоні» конфлікту, поєднуючи фізичний контроль, правову легітимацію та психологічний тиск у єдиній системі примусу і переконання (Gershaneck & Chan, 2025). Таким чином, когнітивне протиборство вбудоване у воєнно-політичне планування КНР як структуроутворюючий елемент, що забезпечує Пекіну можливість впливати на хід і результати конфліктів не лише силою зброї, а й управлінням сприйняттям, волею і рішеннями противників.

Практика застосування когнітивного протиборства КНР

Практика застосування китайського когнітивного протиборства найвиразніше простежується на напрямках, де Пекін поєднує довготривалу роботу з цільовими аудиторіями, правову легітимацію власних дій та демонстрацію спроможності до примусу. У цьому сенсі показовими є тайванський напрям, інформаційно-правове протиборство довкола Південнокитайського моря та епізоди різкої ескалації інформаційного тиску на Японію, які дозволяють побачити межі його результативності в умовах демократичних політичних систем і відкритого інформаційного середовища (Burke et al., 2020).

Тайвань упродовж тривалого часу залишається пріоритетним об'єктом китайського впливу, оскільки для КНР важливо просувати мету політичного підпорядкування острова, мінімізуючи ризики великої війни та міжнародної коаліційної відповіді. Звідси випливає логіка багаторівневої кампанії, у якій воєнні сигнали й демонстрації спроможності до ескалації підкріплюються роботою з суспільною думкою, елітами, медійним полем і зовнішньою дипломатією. Ранні прояви такого підходу пов'язують із кризою 1995–1996 рр., коли випробування та пуски ракет у прилеглих районах використовувалися

як елемент тиску на політичні рішення та виборчі настрої, а надалі акцент зміщувався в бік більш системної взаємодії інструментів «трьох воєн», зокрема через поєднання інформаційного впливу, психологічного залякування і правових аргументів щодо «внутрішнього характеру» тайванського питання (*Iasiello, 2016:52–54*).

У практичному вимірі йдеться про паралельне просування меседжів про «невідворотність» возз'єднання та «ціну» опору, спроби впливати на електоральну поведінку через дезінформаційні кампанії в цифровому середовищі, а також про економічно-опосередкований вплив на частину медійних і бізнес-структур, зацікавлених у збереженні доступу до ринків КНР. У цьому вузлі когнітивний ефект формується не одним інструментом, а сукупністю – військові активності працюють як сигнал і психологічний пресинг, інформаційні операції як механізм поляризації та зниження довіри, а дипломатичний трек – як фон ізоляції, що має підсилити відчуття вразливості та нестачі зовнішньої підтримки (*Dotson, 2021; Taiwan says China, 2025*).

Водночас тайванський приклад демонструє і межі такого підходу. Постійний тиск справді може спричинити втому, тривожність і ситуативні коливання в суспільних настроях, але відкритий політичний процес, конкурентне медіасередовище та інституційні механізми протидії дезінформації ускладнюють досягнення головної стратегічної мети – нав'язування рішення, прийнятного для Пекіна, без примусу силою. У цій ситуації когнітивні дії КНР здатні стримувати найбільш різкі кроки Тайбея, але водночас можуть продукувати зворотний ефект у вигляді консолідації ідентичності та зростання недовіри до Китаю, особливо коли тиск набуває відверто демонстративного і карального характеру (*Dotson, 2021*).

Криза довкола Південнокитайського моря, кульмінацією якої стало рішення арбітражного трибуналу в Гаазі у справі Філіппіни проти КНР (2016 р.), показує іншу конфігурацію китайської моделі – домінування «правової війни» та війни за суспільну думку в поєднанні з дипломатичним розколом між опонентами. Для Пекіна юридично несприятливе рішення створювало ризик втрати легітимності територіальних претензій, тому ключовою відповіддю стала спроба зняти обов'язковість і авторитет вердикту в очах міжнародної аудиторії. Цей ефект досягається не стільки спростуванням по суті, скільки наполяганням на «неправомірності процедури», просуванням альтернативної інтерпретації норм міжнародного права та перенесенням дискусії з правової площини в

політичну, де Китай має ширший ресурс впливу (*Cheng, 2012*). Паралельно інформаційний контур будується навколо делегітимації опонента як «інструмента зовнішніх сил» і нав'язування уявлення, що міжнародні інституції в цьому питанні є упередженими, а отже виконання рішення не є «єдино можливим» або «природним» кроком (*Statement of the Ministry, 2016; China blasts US, 2023*). Практичний наслідок такого підходу полягає в тому, що навіть за наявності формально сильного юридичного аргументу противникам складно конвертувати його у консолідовану політичну дію, якщо Китай одночасно розмиває єдність регіональних акторів і підвищує ціну ескалації (*China flies bombers, 2016*).

Епізод гострої інформаційної конфронтації з Японією у 2025 р., описаний як «спеціальна когнітивна операція» проти Токіо, важливий тим, що фіксує готовність КНР швидко переводити політичну суперечку в режим інтенсивного психологічного і медійного тиску, використовуючи історичні тригери, націоналістичну мобілізацію та демонстративні сигнали сили як елементи єдиного сценарію впливу (*Hosoda, 2026*). У цій логіці предметом атаки стає репутаційний образ Японії, який конструюється як загроза миру або «відродження мілітаризму», що дає підстави для подальшого загострення риторики та виправдання жорсткіших кроків КНР. Однак саме цей кейс показує системне обмеження: у відкритому інформаційному середовищі, де існують незалежні медіа й експертні спільноти, спроби нав'язати викривлену інтерпретацію подій швидко зустрічають публічне спростування, а агресивна тональність кампанії може підсилювати антикитайські настрої й, замість залякування, прискорювати політичну консолідацію опонента (*Hosoda, 2026*).

У сукупності ці приклади демонструють, що китайська модель когнітивного протиборства є найбільш результативною в ситуаціях «сірої зони», де йдеться про утримання або зміну статус-кво без формального переходу до війни, а також там, де Китай здатен комбінувати правові, інформаційні й дипломатичні інструменти з асиметрією економічного впливу. Її ефективність знижується в умовах стійких демократичних інституцій і конкурентного медійного поля, де суспільства мають розвинені механізми опору інформаційному впливу, що нерідко перетворює частину китайських кампаній на чинник зворотної мобілізації проти КНР. Водночас навіть за таких умов Пекін зберігає можливість нав'язувати кризові рамки, підвищувати ціну спротиву та ускладнювати формування консолі

дованих міжнародних відповідей, що й становить практичну «цінність» його когнітивної стратегії (Hosoda, 2026; Burke et al., 2020).

Висновки. Китайська модель когнітивного протиборства постає як цілісна воєнно-політична система, у якій вплив на свідомість, сприйняття та процеси ухвалення рішень розглядаються не як допоміжний інструмент, а як рівноправний вимір сучасної війни поряд із збройною, дипломатичною та економічною боротьбою. Сформована після холодної війни та інституційно закріплена у військовій організації й доктрині КНР, ця модель дозволяє Пекіну здійснювати системний тиск на противників через поєднання пропаганди, правових маневрів, кіберінструментів і демонстрацій сили, досягаючи значних результатів у «сірих зонах» без відкритого збройного зіткнення. Водночас її ефективність виявляється нерівномірною і залежною від характеру цільових суспільств: у відкритих і демократичних системах китайські когнітивні операції частіше наштовхуються на опір, контрнаративи та зворотну мобілізацію. Це робить когнітивне протиборство водночас потужним, але нестабільним інструментом, який уже суттєво впливає на безпекову динаміку в Індо-Тихоокеанському регіоні та змушує інші держави переосмислювати власні підходи до сучасних «воєн за свідомість».

Використані посилання

Beauchamp-Mustafaga N. (2023). Chinese Next-Generation Psychological Warfare: The Military Applications of Emerging Technologies and Implications for the United States. Santa Monica, CA: RAND Corporation. URL: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RRA800/RRA853-1/RAND_RRA853-1.pdf (дата звернення: 10.01.2026).

Burke E., Gunness K., Cooper C. A. III, Cozad M. (2020). People's Liberation Army Operational Concepts. Santa Monica, CA: RAND Corporation. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA394-1.html (дата звернення: 10.01.2026).

Cheng D. (2012). Winning Without Fighting: Chinese Legal Warfare. Heritage Foundation. URL: <https://www.heritage.org/asia/report/winning-without-fighting-chinese-legal-warfare> (дата звернення: 28.07.2025).

China blasts US for forcing it to accept South China Sea ruling. (2023). *Reuters*, 12 July. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-says-it-does-not-accept-philippines-2016-south-china-sea-arbitration-win-2023-07-12/> (дата звернення: 10.01.2026).

China flies bombers over South China Sea after tribunal ruling. (2016). *Reuters*, 14 July. URL: <https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-china-idUSKCN0ZU1Q1> (дата звернення: 10.01.2026).

China: The Three Warfares. (2013). Washington, D.C.: Office of the Secretary of Defense, Office of Net Assessment. 565 p. URL: https://www.esd.whs.mil/Portals/54/Documents/FOID/Reading%20Room/Litigation_Release/Litigation%20Release%20-%20China-%20The%20Three%20Warfares%20%20201305.pdf (дата звернення: 10.01.2026).

Costello J., McReynolds J. (2019). China's Strategic Support Force: A Force for a New Era. In: Saunders P. C., Wuthnow J., Lai D., McNally M. (eds.). *Chairman Xi Remakes the PLA: Assessing Chinese Military Reforms*. Washington, D.C.: National Defense University Press. 437-515. URL: https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/Books/Chairman-Xi/Chairman-Xi_Chapter-12.pdf (дата звернення: 10.01.2026).

Dotson J. (2021). The 2021 National Defense Report and Its Assessment of Taiwan's Security Environment. *Global Taiwan Brief*, 6(23). URL: <https://globaltaiwan.org/2021/12/the-2021-national-defense-report-and-its-assessment-of-taiwans-security-environment/> (дата звернення: 10.01.2026).

Gershaneck K. K., Chan E. (2025). Political Warfare against Intervention Forces. *Journal of Indo-Pacific Affairs*. URL: <https://www.airuniversity.af.edu/JIPA/Display/Article/4167178/political-warfare-against-intervention-forces/> (дата звернення: 10.01.2026).

Hosoda T. (2026). China's "Special Cognitive Warfare Operation" Against Japan and Its Trajectory. *Sinopsis* (AcaMedia). URL: <https://sinopsis.cz/en/chinas-special-cognitive-warfare-operation-against-japan-and-its-trajectory/> (дата звернення: 10.01.2026).

Iasiello E. (2016). China's Three Warfares Strategy Mitigates Fallout From Cyber Espionage Activities. *Journal of Strategic Security*, 9(2), 43–69. DOI: 10.5038/1944-0472.9.2.1489.

Kania E. (2017). The Role of PLA Base 311 in Political Warfare against Taiwan (Part 3). *Global Taiwan Institute*. URL: <https://globaltaiwan.org/2017/02/the-role-of-pla-base-311-in-political-warfare-against-taiwan-part-3/> (дата звернення: 28.07.2025).

Kania E., Costello J. (2016). Quantum Leap (Part 1): China's Advances in Quantum Information Science. *China Brief*, 16(18). 1-19. URL: https://jamestown.org/wp-content/uploads/2016/12/CB_16_18_1.pdf (дата звернення: 10.01.2026).

Kania E., Costello J. (2020). Seizing the Commanding Heights: The PLA Strategic Support Force in Chinese Military Power. *Journal of Strategic Studies*, 44(5), 218-264. DOI: 10.1080/01402390.2020.1747444.

Siddiqui Z. (2024). Chinese firm behind 'news' websites pushes pro-Beijing content globally, researchers find. *Reuters*, 8 February. URL: <https://www.reuters.com/world/chinese-firm-behind-news-websites-pushes-pro-beijing-content-globally-2024-02-07/> (дата звернення: 10.01.2026).

Statement of the Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China on the Award of 12 July 2016 of the Arbitral Tribunal in the South China Sea Arbitration Established at the Request of the Republic of the Philippines. (2016). Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 12 July. URL: https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/gb/202405/t20240531_11367334.html (дата звернення: 10.01.2026).

Taiwan says China using generative AI to ramp up disinformation and 'divide' the island. (2025). *Reuters*, 8 April. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/taiwan-says-china-using-generative-ai-ramp-up-disinformation-divide-island-2025-04-08/> (дата звернення: 10.01.2026).

References

Beauchamp-Mustafaga, N. (2023). Chinese next-generation psychological warfare: The military applications of emerging technologies and implications for the United States. RAND Corporation. Retrieved from https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RRA800/RRA853-1/RAND_RRA853-1.pdf [Accessed January 10, 2026] (eng.).

Burke, E., Gunness, K., Cooper, C. A. III, & Cozad, M. (2020, September 29). People's Liberation Army operational concepts. RAND Corporation. Retrieved from

https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA394-1.html [Accessed January 10, 2026] (eng.).

Cheng, D. (2012, May 21). Winning without fighting: Chinese legal warfare. Heritage Foundation. Retrieved from <https://www.heritage.org/asia/report/winning-without-fighting-chinese-legal-warfare> [Accessed July 28, 2025] (eng.).

China blasts US for forcing it to accept South China Sea ruling. (2023, July 12). Reuters. Retrieved from <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-says-it-does-not-accept-philippines-2016-south-china-sea-arbitration-win-2023-07-12/> [Accessed January 10, 2026] (eng.).

China flies bombers over South China Sea after tribunal ruling. (2016, July 14). Reuters. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-china-idUSKCN0ZU1Q1> [Accessed January 10, 2026] (eng.).

China: The Three Warfares. (2013, May). Office of the Secretary of Defense, Office of Net Assessment. 565 p. Retrieved from https://www.esd.whs.mil/Portals/54/Documents/FOID/Reading%20Room/Litigation_Release/Litigation%20Release%20-%20China-%20The%20Three%20Warfares%20%20201305.pdf [Accessed January 10, 2026] (eng.).

Costello, J., & McReynolds, J. (2019). China's Strategic Support Force: A force for a new era. In P. C. Saunders, J. Wuthnow, D. Lai, & M. McNally (Eds.), *Chairman Xi remakes the PLA: Assessing Chinese military reforms* (Chapter 12). National Defense University Press. 437-515. Retrieved from https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/Books/Chairman-Xi/Chairman-Xi_Chapter-12.pdf [Accessed January 10, 2026] (eng.).

Dotson, J. (2021, December 1). The 2021 National Defense Report and its assessment of Taiwan's security environment. *Global Taiwan Brief*, 6(23). Global Taiwan Institute. Retrieved from <https://globaltaiwan.org/2021/12/the-2021-national-defense-report-and-its-assessment-of-taiwans-security-environment/> [Accessed January 10, 2026] (eng.).

Gershaneck, K. K., & Chan, E. (2025, April 21). Political warfare against intervention forces. *Journal of Indo-Pacific Affairs*. Retrieved from <https://www.airuniversity.af.edu/JIPA/Display/Article/4167178/political-warfare-against-intervention-forces/> [Accessed January 10, 2026] (eng.).

Hosoda, T. (2026, January 8). China's "special cognitive warfare operation" against Japan and its trajectory. *Sinopsis* (AcaMedia). Retrieved from <https://sinopsis.cz/en/chinas-special-cognitive-warfare-operation-against-japan-and-its-trajectory/> [Accessed January 10, 2026] (eng.).

Iasiello, E. (2016). China's Three Warfares strategy mitigates fallout from cyber espionage activities. *Journal of Strategic Security*, 9(2), 43–69. DOI: 10.5038/1944-0472.9.2.1489 (eng.).

Kania, E. (2017, February 15). The role of PLA Base 311 in political warfare against Taiwan (Part 3). Global Taiwan Institute. Retrieved from <https://globaltaiwan.org/2017/02/the-role-of-pla-base-311-in-political-warfare-against-taiwan-part-3/> [Accessed July 28, 2025] (eng.).

Kania, E., & Costello, J. (2016, December 5). Quantum leap (Part 1): China's advances in quantum information science. *China Brief*, 16(18). 1-19. Jamestown Foundation. Retrieved from https://jamestown.org/wp-content/uploads/2016/12/CB_16_18_1.pdf [Accessed January 10, 2026] (eng.).

Kania, E., & Costello, J. (2020). Seizing the commanding heights: The PLA Strategic Support Force in Chinese military power. *Journal of Strategic Studies*, 44(5), 218-264. DOI: 10.1080/01402390.2020.1747444 (eng.).

Siddiqui, Z. (2024, February 8). Chinese firm behind ‘news’ websites pushes pro-Beijing content globally, researchers find. Reuters. Retrieved from <https://www.reuters.com/world/chinese-firm-behind-news-websites-pushes-pro-beijing-content-globally-2024-02-07/> [Accessed January 10, 2026] (eng.).

Statement of the Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China on the Award of 12 July 2016 of the Arbitral Tribunal in the South China Sea Arbitration Established at the Request of the Republic of the Philippines. (2016, July 12). Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. Retrieved from https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/gb/202405/t20240531_11367334.html [Accessed January 10, 2026] (eng.).

Taiwan says China using generative AI to ramp up disinformation and ‘divide’ the island. (2025, April 8). Reuters. Retrieved from <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/taiwan-says-china-using-generative-ai-ramp-up-disinformation-divide-island-2025-04-08/> [Accessed January 10, 2026] (eng.)

Bespeka V.

CHINA’S MODEL OF COGNITIVE WARFARE IN MILITARY-POLITICAL STRATEGY AT THE TURN OF THE 20th AND 21st CENTURIES

The article analyzes the formation, evolution, and practical implementation of China’s model of cognitive warfare within the military-political strategy of the People’s Republic of China from the late twentieth to the early twenty-first century. It argues that Beijing treats influence over the perceptions, consciousness, and decision-making processes of adversaries as a core dimension of modern warfare alongside military, economic, and diplomatic confrontation. The study demonstrates that the Chinese approach does not consist merely of isolated information or propaganda campaigns, but represents a coherent doctrinally and institutionally embedded system, the core of which is the concept of the “Three Warfares” – public opinion warfare, psychological warfare, and legal warfare. The article traces the doctrinal evolution of this model from the 1990s to the present, its incorporation into the PLA’s strategic documents and regulations, and its institutional consolidation through the creation of the Strategic Support Force and the integration of information-psychological instruments into China’s military planning. Particular attention is given to the mechanisms of practical cognitive influence, including the use of media, cyber capabilities, diplomacy, legal argumentation, and demonstrations of military force within coordinated pressure campaigns. Based on the cases of Taiwan and the South China Sea, the study shows that China’s model enables significant strategic gains in grey-zone conflicts without open warfare, although its effectiveness is constrained in resilient democratic societies. The article concludes that cognitive warfare has become a system-forming element of China’s contemporary military-political strategy and a key factor shaping the evolving security environment in the Indo-Pacific region.

Keywords: China, cognitive warfare, Three Warfares, military-political strategy, information-psychological operations.

Дата першого надходження рукопису до видання: 01.02.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 11.02.2026

Дата публікації: 24.04.2026